

raj, ki ga pa nismo znali prav ceniti. Tam so naši žuboreči potoki in reke, tam naše vinske gorice, tam naše njive in travniki, naši šumeči gozdovi, naše gore in doline, tam naše solnce in naše zvezde, naši dnevi in naše noči, tam naše veselje in naša žalost, naše petje in vriskanje, naši prazniki in naše cerkve. Se se nam sanja o naših ognjiščih, ob katerih smo tolikokrat peli in molili, o naših kletah, polnih rujnega vina, o naših hlevih, polnih lepo rejenih živin! Vse smo izgubili. Sedaj se le znamo to dobro ceniti, ko gledamo na tujem srečo v miru živčega kmetkega ljudstva, ko gledamo njega posestvo in delo, žetev in setev, ko poslušamo zvončkanje po planinah pasočih se čred.

Ta ljubezen do doma, ki se je nanovo užgala v tej vojski, zlasti ljubezen do kmetkega doma, je nekaj tako lepega in velikega. S to ljubeznijo se bode vrnilo veselje za kmetko delo, ki je sicer mnogo krat trdo, in se zdi na zunaj grdo, a je v resnici-le tako lepo: obdelovati polje, negovati živino, biti naravi za božjega oskrbnika in človeški družini za rednika. Z veseljem za kmetko delo se bo vrnila v družine zadovoljnost. Nič več si ne bodo želeli ljudje s kmetov v svet, saj ni nikjer tako lepe in tihe sreče, kakor v preprostem kmetkem selu v preprosti kmetki hiši. Saj je tu sveta zadost: domača hiša, domača vas, sredi vasi cerkev, potem pa polja, travniki. Tu je dom in svet, tu je svet in Bog! Saj je tu različne zadosti: delavni dnevi, pa nedelja in praznik, in za spokornimi dnevi Božič in Velikonoč in sveto Rešnje telo in zopet prelepi Marijini prazniki. Saj je tu tudi ljubezni zadosti: ljubezen materina, ki je ves svet nadomestiti ne more, pa resna ljubezen očetova, ljubezen žene in ljubezen družinske, ljubezen zvestih prijateljev in dobrih sosedov, pa nad vse božja ljubezen!

Kakor pozabljena pesem se oglašja v srcih mož in fantov na vojski, v srcih vjetnikov in beguncev na tuji zemlji ljubezen do doma. Nikdar niso vedeli, da je ta pesem tako sladka in ljuba, a nikdar tudi je ne bodo več pozabili. Iz ljubezni do doma bo srkala srčno kri ljubezen do domovine in iz ljubezni do domovine ljubezen do cesarja, in tako bomo, kakor trdno upamo, Slovenci če doslej, še bolj znanprej — zvesti in srečni narod v srečni Avstriji!

Vojska — kmetška šola.

V zadnjih letih je po vsem svetu šla hvala Švicarjem, ki so pridelovanje žita, krompirja in pese zelo omejili in se v gospodarstvu najbolj brigali za živinorejo in mlekarstvo. Opustili so lepe njive in jih izpremenili v travnike ter pomnožili tako število domačih krav. Izdelovali so najboljši sir, ki je šel skoro po vsem svetu. Kako so tem travnikom gnojili z gnojnicami in umetnimi gnojili, je tudi znano. Kar so porabili žita in krompirja za dom, so lahko na tujem precej poceni kupili, saj je imel domači sir visoke cene. To gospodarstvo jim je ugajalo, ker je bilo z njim malo dela. Vsaka njiva da trikrat toliko dela kakor travnik z istim obsegom.

Tako so se kmetški otroci tudi v Švici lenobe učili in šli v letovišča tujcem streč ali pa v tovarne opravljati lahka dela raje, kakor da bi težko delali na polju.

Vojska te tudi Švicarjem oči odprla. Žito dobi jo zelo težko in še to je silno drago. Mleka se doma

več porabi, kakor pred vojsko. Zdaj spoznavajo, da je gospodarstvo s samimi travniki napačno. Ko bi imeli mesto travnika njivo, bi se jim boljše godilo, ko daje njiva, z dobrim žitom obsejana, za človeka in žival več hrane, kakor najboljši travnik. Če se pa sadi pesa ali krompir, je pa pridelek na njivi kakor hrana skoro desetkrat več vreden, kakor na travniku. Švicarji zdaj sami pravijo, da bi lahko imeli prav isto število goveje živine in bi doma pridelali žita skoro za vso Švico, ko bi imeli manj travnikov, pa več njiv. Izpremeniti bo torej treba švicarsko celo gospodarstvo.

To velja tudi za nas. Mnogi že zdaj obžalujejo, da so njive v puščo pustili. Travnik ne more nikdar toliko dati, kakor dobra njiva. Na Moravskem nimajo v nekaterih krajih skoro nič travnikov. Vendar imajo tam tudi govejo živino, ki se lahko s švicarsko kosa. Treba bo torej gledati, da bomo tudi mi njive še bolj izkoristili in nobene brez posebnega vzroka za travnik pustili.

Sadimo sadno drevje!

Iz Savinjske doline.

Kdor drevje sadi,
je prijatelj ljudi.

Kmetje, sadimo sadno drevje! Pri nobeni pa-nogi kmetijstva si ne moremo z manjšim trudom in stroški dohodkov zboljšati, kot ravno pri sadjarstvu. Sicer se je zadnja leta v tej zadevi precej zboljšalo, a vendar še vse premalo. Koliko je še zemlje, ki ne nese skoraj nobenega ali vsaj malo dobička. To so pašniki (gmajne) in drugi prostori, kjer raste trnje ali pa ničvredno drevje. Take prostore moramo vse s koristenim drevjem zasaditi, če je tudi daleč od doma.

Pisec teh vrstic je pred več leti zasadil pašnik, ki leži četrte ure od doma. Takrat mi je eden sosedov rekel: „Kako si nespameten, ko sadiš sadno drevje, ker ti bodo vse pokradli.“ Pa tudi tega se ni bati, le to je treba opomniti, da se mora na takih krajih saditi pozni sad. Jaz sem iz istega prostora že večkrat po polovnjak sadjeveca naredil in to samo iz treh dreves, kajti jaz pri napravi sadjeveca vedno sadje razberem po vrstah. Pred kratkim sem v nekem listu čital, da če bi bilo dosti sadne pijače, bi se lahko pivo opustilo. Ali bi ne bilo to nekaj koristnega? Od ječmena bi se lahko veliko tisoč ljudi preživelo. Pivo je po mojem mnenju le fabricirana voda. Sadje-vec pa je naravna pijača in če je prav narejen, je boljši kakor marsikatero vino. Pa sadje ni samo za pijačo, ono je tudi za sušenje ali pa se sveže porabi za živež. Za naše kraje je splošnega priporočila v-redna jabolka „renski bobovec.“ Ta vrsta je pozna, pa zelo rodovitna ter se dolgo drži. Kadar je poležana, je dobra tudi za na mizo in to še le meseca aprila in maja, ko je popolnoma dozorela. Torej sadimo sadje!

Že več kot pred sto leti je naš Vodnik pel:

Slovenec, tvoja zemlja je zdrava.
Za pridnega lega najbrava,
Išče te sreča, um ti je dan,
Najdel je boš, če nisi zaspan.

Naše žrtve za domovino.

Dne 20. marca smo pri Sv. Barbari v Sl. gor. pokopali po osem mesečni bolezni Ignac Vtič, Vzrok smrti — vojaka. Mož je bil v 33. letu svoje starosti. Zapustil je dva mala otroka in ženo. Pogreba se je udeležilo obilo sosedov in znancev.

V graški bolnišnici je umrl za nasledki bolezni dobljene na bojišču, Karel Samec, sin posestnika Janeza Samec v Ceršaku pri St. Ilju v Slov. gor. Rajni se je bojeval od začetka vojske na raznih bojiščih. Vsled prehlajenja se je nalezal jetike, ki ga je položila v prezgodnji grob. Bil je miren in vrli mladenič.

Umrli je dne 25. marca v svečinski žup-niji, občina Spičnik, veleposestnikov sin Alojzij Gaube, star 88 let in sicer vsled bolezni, pridobljene na italijanskem bojišču. Pred petimi meseci pa mu je umrl oče.

Svoje mlado življenje je daroval za domovino vrli mladenič France Strah, 22letni sin Vida Strah, viničarja v Noriškem vrhu pri Radgoni. Služil je pri vojaki kot kovač. Bolehal je že dalje časa, dokler ga ni neizprosna jetika položila v rani grob. Umrli je v rezervni bolnišnici Stanislav v Čegledu na Ogrskem. Na ondodnem katoliškem pokopališču čakajo njegovi telesni ostanki veselega vstajen-ja. Za njim žalujejo njegovi dobri starši, brat in se-stri. Mir božji tvoji duši, vrli France in na svidenje pri Bogu!

Tužna vest je došla gospodnji Joželi Leskošek v Dobležičah pri Pilštanju, da je od italijanske krogle zadet v glavo dne 23. novembra p. l. padel njen mož Martin Leskošek, star 38 let. Eno in pol leta se je bojeval, ter je bil tudi enkrat ran-jen in sedaj je daroval svoje življenje na oltar domo-vine. Ko je bil enkrat doma na dopustu, je dejal: „Jaz jemlem slovo, boš vidla, da nazaj me nikdar več ne bo.“ Rajni Martin je rad hodil v cerkev, rad je pomagal drugim v stiski, pa še rajši je doma po-magal svoji ženi in otrokom.

Iz bojišča se nam piše: Na južnem bojišču je žrtvoval svoje življenje Anton Polanec, pionir pri nekem pešpolku. Bojeval se je proti Rusom in pozne-je na južnem Tirolskem. Sedaj ga je na Krasu za-dela krogla izdajalskega Laha. Dne 10. sušca se je preselil naš zvesti prijatelj v boljšo domovino, kjer ne razsaja vihar svetovne vojske. Bil je zvest izpol-njevalec svojih dolžnosti domovine in cesarja. Zapu-šča ženo in tri nepreskrbljene otroke na svoji novi domovini, v Kapfenbergu na Gornjem Stajer-skem. Dragi Anton! Veliko si pretrpel v tej solzni dolini, sedaj pa ti naj bo lahka tvoja zemlja! Na svi-denje nad zvezdami! — Desetnik Franc Gerlič, do-ma pri Sv. Petru nižje Maribora; Jakob Vakaj, do-ma pri Sv. Benediktu v Slov. gor.; Štefan Marčinko, doma v Hotinji vas; Lovrenc Orešič pri Sv. Martinu na Pohorju.

Vas Mezgovci pri Ptuj, ki šteje komaj 253 duš od zibelke do najstarejšega je odposlala na vojsko 52 mož in fantov. Od teh pa že počivata v tuji zemlji 19letni mladenič Franc Čuš, zadet v gla-vo dne 31. avgusta 1915 pri Bovcu na soški fronti, in Ivan Roškar, v ledje zadet, umrl v Krakovem dne 4. oktobra 1914. Imamo že tudi dva invalida: J. Vilčnik je med pogrešanimi. Franc Čuš je vjet na Laškem, Tomaž Cizerl je vjet v guberniji Saratov v

Okoli poldne je bila tudi opekarna v naših ro-kah. Sovražnik se je umaknil v gozdiček, ki se raz-teza pred vasjo Mžana. Krog in krog opekarni je bil tedaj še visok plot iz desk. Od puškinih krogel pa je bil tako na gosto preluknjan, da ni bilo videti niti pidi cele deske. Rуска artilerija je sedaj osre-dotočila svoj ogenj v okolico opekarni. Vendar nam e ogromna tovarna nudila pred granatami varne kritje, ker je bilo globoko v zemljo in na debelo o-bokana. Občudovalo je vse visoki dimnik. Tisoč in tisoč granat je bilo odmerjeno njegovemu padcu, a vse so zgrešile svoj cilj, večkrat samo za las. Go-tovo se še danes ponosno dviga proti nebu, če ga ni porušila druga grodeška bitka leta 1915.

Popoldne so prodrle naše čete do že omenjene-ga gozdička pred vasjo Mžana. Razprostira se ta gošča ob neznatnem porobku in prikriva razgled na vas. Pred tem gozdom in pred vasjo je bil sovraž-nik zakopan in zarit v zemljo nad glavo. Glavna na-sprotna sila in moč je tičala za temi okopi. Čete pa, s katerimi smo se borili doslej mi in jih potiskali nazaj, bile so le nekatere močne predstraže te utrjene zakopane premoči. Naše vojaštvo je pri bojih na od-prti plani trpelo neizrečeno. Dokazalo je nadčloveš-ko junaštvo in je bilo proti večeru vsled neprestane-ga boja in napora že popolnoma izmučeno. Ta večer no tako sijajno junaško rešeni nalogi se tudi ni si-lilo bojevnikov več na prodir, ampak polegali so ne-kaj sto korakov pred gozdom na tla in se neznatno zakopali.

Proti večeru 8. septembra sem se po ogledu od nas zaplenjenih ruskih poljskih topov izplazil iz o-pekarni proti železni cesti, da bi se umaknil nazaj na naše obvezovališče. Železna proga mi je nudila kritje do prs; a sedež življenja, glava, bi bila pri pokončnem umiku v veliki, smrtni nevarnosti. Kro-gle so švigale kot roji sršenov mimo ušes; pokonci hoditi bi bilo bedasto junaško. Lezel sem po vseh

štrih dobro poldrugo uro ob progi in dospel ves pre-močen od potnih srag do naših zdravnikov na obve-zovališče.

Ti so se nastanili in opravljali svoje delo v prostorni in proti kroglam varni pristavi. Tukaj š-le sem videl grozne posledice današnjega spopada. Po poslopjih in po dvorišču je bilo tako nabito polno ranjenecov, da ni bilo kam stopiti. Bili so od vseh mogočih polkov, naših in sovražnih. Celi dvor je od-meval v jeku in vnebovpijočem stoku; srce se mi je krčilo in potapljalo v žalosti pri pogledu na to ne-izmerno, kruto krvavo človeško žetev.

K sreči je bilo tamkaj dovolj slame, da ni bilo treba ležati ubogim trpinom na golih tleh. Eni so le-žali bolestno stisnjenih zob, blede upadlega obraza, le molče prosečega pogleda, brez slišnega stoka. A drugi so vpili po vodi in glasno zahtevali, da se jih odpe-je ali odnese na kolodvor. Tretji so se valjali z vsemi še preostalimi močmi in vpili beraško prose-če, naj se jih usmrti, da ne bodo nezasluženo in ta-ko nadčloveško trpeli. Se danes mi rosi oko, ko za-pisujem te vrste pri spominu na ta nikdar pozabni dvor gorja, bolečin, stoka in krika po odpomoči.

V pristavo so prihajali neprestano sanitetni vozovi in odvažali ranjence. Vse se je gnetlo in trlo krog teh priprep, vsak je hotel biti prvi. Le tu na slami ležeči težko ranjenci, oropani telesne moči, so bili prepnušeni usmiljenemu srcu sanitete. Mrtvega na obvezovališču ni bilo do mojega prihoda še prav nobenega. Mrlič so ležali vsi zunaj raztrošeni po planem bojnem polju; nikdo se ni zmenil prvi dan spopada na te žrtve, ki so položile na Marijin godo-vni dan svoje življenje na oltar domovine.

Vendar, brž ko so me na dvorišču pristave u-mirajoči zapazili v svoji sredi, je iz stotine ust za-valila mila prošnja po dašni spravi. Kako me je ga-nila, kako potrdila v veri ta prošnja, izvirajoča iz smrtno stiskanega — vojaškega srea. Vsakemu ba-

havemu brezvercu bi privoščil, da bi zrl vsaj nekaj trenutkov ta prizor stoterih prošenj po spravi z Bo-gom na tem dvoru umirajočih. Gotovo bi se prepri-čal in uveril, da verska tolažba ni prazna pena, ki se brezsledno razblinja pri korakih omike in vede.

Veliko mirnejši so bili ranjenci, ko sem jim o-plaknil in obvezal zevajoče dušne rane s skrivnost-mi sv. vere. Celo noč sem imel neprestano nezabno hvaležnega, duhovnega dela. Saj ravno v kritju te-me je kar vrelo nesrečnežev v naš samaritanski stan.

Proti jutru drugega dne je ponehal naval ran-jencev in podal sem se v veliko sobano, ki je bila že natlačeno polna nesrečnikov, ki radi prenevarnih po-skodb niso smeli na vlak. Moj Bog! Koliko teh tr-pinov je rešil v zadnji noči smrtni angel nezno-snih muk.

Sanitejci so znosili vse mrtve za pristavo in začeli kopati za vse skupen grob. Položili so jih tu drugega poleg drugega 96 v jutranje hladno galisko zemljo. Ko sem blagoslovil tedaj prvič v življenju toliko padlih, ležečih drug tik drugega v vidnih še sledovih stete krvi, so se zasolžile oči vseh pričujo-čih in iz stotine moških prs je zavalovil proseči vz-dih: „Reši nas, o Gospod!“ Tako je minil prvi boj-ni dan grodeške bitke.

Po pogrebu za pristavo sem se napotil z nekaj vojaki po ravni, koder je včeraj prodiral naš polk, da bi blagoslovil padle. Čudil sem se na tem krvavo križevem potu, kako so ostali nekateri utrpli in mr-tvi v isti poziciji, v kateri jih je ravno hipno dohi-tela smrt. Veliko jih je ležalo po tleh, po so še kr-čevito pritiskali k licu puško, da je bilo prav ob bli-zu videti, kakor bi streljali na sovražnika, ležeči na trebuhu. V tej navidezno živi legi so bile posebno o-ne vrste, katere je pogodila sovražna strojnica rav-no v glavo. Ti žalostni prizori so morali ganiti in presuniti vsakega očividca.